

potrebno.¹⁸ Zapravo, koliko su važne točnost prijevoda i pravilnost jezika, toliko je važna i ljepota stila. Jednaka dara za sve te stvari treba da ima svaki prevodilac, jer samo tako može obaviti svoj posao na doličnoj razini. Ali, ljepote stila nema, gdje nema umjetničkog osjećaja, kao što nema pravilnosti jezika, gdje nema jezičnog znanja. Samo bića umjetničkog osjećaja stvaraju ljepotu stila. Ovdje se može reći, da s te strane ne stoji dobro naša liturgija, ni u prošlosti ni u sadašnjosti. Naime, pisci naših liturgijskih tekstova (dr Kniewald, dr Vlašić, dr Žuvić, dr Kirigin, dr Radić...) nisu bića, u kojima gori umjetnički osjećaj.¹⁹ Uslijed toga u našim liturgijskim tekstovima nema stila, koji bi se dao nazvati umjetničkim, lijepim stilom.²⁰

Svršetak u slijedećem broju

Mate Meštrović

¹⁸ Svakako, ne bi trebalo da u misalu bude ovakva stila: Zašto nisi moj novac dao u promet, *da kada* dođem, primim *ga* s kamatama (594). A *Bog* svake milosti koji vas pozva na vječnu svoju slavu u Kristu Isusu, *on* će vas, *iza* malo muke... (406). I zato *stavih svoje lice* kao pretvrdi kamen i znam da se neću smesti (185). I prepoznali su ga da je on onaj koji je *bio sjedio* radi milostinje kod Krasnih vrata hrama (544).

¹⁹ Njima (svima) potreban je lingvist, koji će im ispraviti jezik, i umjetnik, koji će im izglatiti stil.

²⁰ To se stanje danas nastavlja. Evo, na primjer, danas se predlaže (i sva je prilika, da će biti prihvaćen) prijevod Kanona (prevodilac *dr Tomislav Sagl*), u kojem ima i ovakvih »ljepota«: »ne *po vaganju* naših zasluga«, »u *bezdan* tvoga milosrđa«, »i svima koji se u Kristu *upokojuju*« (doista, o-ju-jul), »*uštih* darovati«, »spomeni se, Gospodine, *čeljadi* svoje i svih *što ukoto* stoje«, »pošto su (po) *večerati*«.

NOVI HOLANDSKI KATEKIZAM

P o v i j e s t

Kao svuda u katoličkom svijetu, tako se i u Holandiji osjetila potreba za novim i suvremenim katekizmom.

Pogotovo nakon izlaska izvrsnog njemačkog jedinstvenog katekizma (g. 1955)¹, koji je značio posljednju riječ katehetike i koji je bio uskoro preveden na mnoge jezike², holandski katehete nisu više nikako bili zadovoljni svojim dotadašnjim domaćim katekizmom (izdanim 1948). Stoga nizozemski episkopat naređuje 1956. Katehetskom institutu u Nijmegen³ da preradi dotadašnji holandski katekizam. Institut je stao na stanovište da treba izraditi potpuno novi katekizam, i to napose za djecu i napose za odrasle. Episkopat prihvaća sugestiju Instituta i određuje da se počne najprije s katekizmom za mladež. Nakon mnogih pripravnih radova stručnjaci Instituta izvješćuju episkopat da će to biti veoma težak i dugotrajan posao i predlažu lakši — katekizam za odrasle. (Onoga koji poznaje problematiku dječjeg katekiziranja to neće nimalo začuditi)⁴. Episkopat se i s time složio te g. 1961. dao nalog da se započne s radom na katekizmu.

U proljeće 1962. počeli su radovi na novom katekizmu za odrasle uz suradnju stotinjak stručnjaka, kateheta i teologa. Konzultiran je i veliki broj suradnika laika (čak i inovjerala). Rad na katekizmu trajao je četiri go-

¹ Katholischer Katechismus der Bistümer Deutschlands. Herausgegeben von den deutschen Bischöfen. Musterausgabe Herder 1955.

² I na hrvatski: Katolički katekizam. Izd. Pastoralna biblioteka, Sarajevo 1963.

³ Institutu je na čelu o. Wilhelm Bless, isusovac, koji je nedavno održao jedno predavanje na hatehetskom sastanku (Dozententagung) na Bledu.

⁴ O tome se upravo te godine raspravljalo na Internacionalnom katehetskom kongresu u Londonu.

dine i — što je veoma značajno — odvijao se u vrijeme i u duhu II vatikanskog sabora koji je upravo zasjedao (pače se namjerno odugovlačio posao da bi se mogli uvažiti svi zaključci Koncila). Napokon je, u listopadu 1966, NHK (Novi holand. katekizam) bio gotov, odobren i dan u prodaju. Odmah je postao best-seller, pa se tiraža morala stalno povećavati. Početkom 1967. već je bilo prodano oko 500000 primjeraka. Upravo fantastičan uspjeh za jedan mali narod!

NHK službeno se zove »Novi katekizam. Prikaz⁵ vjere za odrasle. Po nalogu biskupa Holandije.« Kako je istaknuto u samom naslovu, NK je službena vjerska knjiga nizozemske Crkve, od holandskog episkopata naređena i odobrena. »Imprimatur« nosi potpis kardinala Alfrinka, a svi su ga biskupi odobrili i preporučili u svojim biskupijama. Izdan je skupnom akcijom triju holand. katol. izdavačkih kuća. Ima 602 strane. Stoji 8,9 hol. guldena.

Sp o r o k o N H K - a

NHK je odmah pobudio ogromno zanimanje ne samo u Holandiji nego i u čitavom svijetu. Oko njega su se počeli dijeliti duhovi. Stekao je oduševljene hvatalice kao i ogorčene protivnike.

Prema pisanju nekih stranih novina (a kojima se pridružio i »Glas Koncila«⁶) Rim bi bio stao na stranu protivnika NHK-a i bio bi formalno zabranio objavljivanje njegovih prijevoda na strane jezike. Tako npr. bio bi zabranjen i njemački prijevod, što ga je odobrio frajburški biskup, a spremila za štampu izdavačka kuća Herder. Međutim, to nije točno. Sam Herderov tjednik »Christ in der Gegenwart« izjavljuje: »O nekoj zabrani katekizma iz Rima ne može biti ni govora.«⁷ Holandski original nije bio nikada ni od koga zabranjen, uvijek se nanovo izdaje i slobodno prodaje u katoličkim knjižarama Holandije i Evrope. Tko zna holandski može ga mirne savjesti čitati.

U čemu je stvar?

Odmah po objavljivanju NHK-a jedna grupa nezadovoljnih holandskih katolika, okupljena oko konzervativnog časopisa »Confrotatie«, znajući da neće naći razumijevanja kod holandskog episkopata, uputila je u Rim žalbu protiv NHK-a.⁸ Po mišljenju tradicionalista NHK odiše nekatoličkim duhom i dvoiličnim izrazima ugrožava neke temeljne katoličke istine. Dakako, na obranu novog katekizma smjesta je ustao kard. Alfrink, Kateh. institut u Nijmegenu i mnogi teolozi, naročito Schillebeeckx i Schoonenberg. Ovaj zadnji u svojim člancima, objavljenim u tjedniku »De Tijd« (10. i 17. XII 1966), iznosi suptilnu teoriju o »komentar« i »interpretaciji« dogme.⁹

Rim, po svome običaju, ne žuri. Osniva posebnu komisiju od tri rimska teologa koji znaju holandski (spominju se imena Vissers, Dhanis, Lemeer, a također i prof. Tromp, holand. isusovac, sekretar bivšeg Sv. oficija) i tri nizozemska (Schillebeeckx, Schoonenberg i Bless). Kako se spomenuti bogoslovi nisu mogli složiti, određena je nova komisija od šest kardinala (Jaeger, Frings, Pellegrino, Lefebvre, Browne i Journet)¹⁰, koja bi u suradnji s kardinalom Alfrinkom imala riješiti spor. Izgleda da komisija traži preinaku nekih neugodnih formulacija NHK-a, na čemu Kat. institut u Nijmegenu upravo sada radi. Kard. Alfrink i p. Bless nadaju se da će sigurno pronaći sretnije formulacije, ali da će NK zadržati svoj duh i pravac.

Dok se čitava stvar ne riješi, Kongregacija za kršćanski nauk preporučila je episkopatu da ne izdaje »imprimatur« za strane prijevode NHK-a. Svi se biskupi toga drže. Tako je i frajburški Ordinarijat izjavio da do danas nije uopće izdana dozvola za njemački prijevod NHK-a.¹¹ Međutim, brojni prijevodi već

⁵ Još bliže originalu: *Navještaj vjere za odrasle*.

⁶ Glas Koncila, br. 19/1967, od 24. IX 1967, str. 4.

⁷ Christ in der Gegenwart, br. 41/1967, 8. list. 1967, str. 323.

⁸ Herder-Korrespondenz, Orbis Catholicus, Heft 1, siječanj 1967, str. 14.

⁹ Ib. Heft 3, ožujak 1967, str. 114.

¹⁰ Christ in der Gegenwart, br. 41/67, str. 324.

¹¹ Ib. 324.

su tu, samo čekaju na tisak, a izdavači su nestrpljivi (zbog zarade koja je na vidiku). Tako je, ne tražeći »imprimatur«, londonski izdavač Burns and Oates još u rujnu ove godine bacio na tržište engleski prijevod NHK-a.¹² Taj prijevod namjerava tiskati u listopadu i američka izdavačka kuća Herder and Herder u tiraži od 75000 primjeraka. Amer. Herder već je imao i »imprimatur« od biskupa Joycea (Burlington, USA), ali ga je ovaj, saznavši za uputu Kongregacije kršć. nauka, opet povukao.

Sporno u NHK-u

A što ima tako sporno u NHK-u, i zašto se oko njega uzvitala tolika prašina?

Podimo tragom tužbe što su je nezadovoljni holandski katolici uputili Sv. Stolicu. Ona ističe sedam kritičnih točaka:

1) NHK je dvoičan u pitanju djevičanstva bl. D. Marije. U stvari, on o tome ne zauzima nikakvo stanovište, ali daje naslutiti da tjelesno (biološko) djevičanstvo nije uopće važno.

2) Odstupa od tradicionalnog shvaćanja istočnoga grijeha: nije to grijeh jednog Adama, nego Adama - čovjeka općenito. Ne prenosi se (samo) krvnim baštinom, nije samo jedan grijeh. To je »grijeh svijeta«. Kulminira u ubojstvu Kristovu.

3) Iako spominje realnu prisutnost Iususovu u euharistiji, ističe i druge forme prisutnosti (i na taj način omalovažava euharistijsku). Veli da nam još nisu poznati svi ciljevi euharistije, da se u razna vremena različito vrednuju. Spomenuvši transpuncijaciju kao jedan od pokušaja tumačenja euh. misterija, naginje transfinalizaciji i transignifikaciji. Naglašuje simboličnu, »znakovnu« stranu euharistije.

4) NHK je suviše ekumensko-irenistički. Hvali protestantizam i ne propušta istaknuti ono u čemu se s njime slažemo.¹³

5) Kod ženidbe naglašuje ljubav i odgovorno očinstvo. Kao da se zalaže za (nedozvoljene) forme regulacije zećea.

6) Uopće ne spominje stvaranje ljudske duše. O njoj govori vrlo malo i nejasno, u stvarnom kazalu je uopće i ne registrira. Previše valorizira »jedinstvo« čovjeka, tj. duha i tijela. Ne zna »kako« čovjek živi poslije smrti, nema ni slova o besmrtnosti duše, govori samo o uskrsnuću »novoga tijela«.

7) NHK veli za anđele da su izraz »mnogostruke brige Božje o nama«. Prešućuje da su duhovno-osobna bića, a anđele čuvaru i ne spominje.

Kako se vidi, u NHK-u nema ni jedne otvorene i izričite hereze, ali u nekim točkama nije od nje daleko. Mnogo toga prešućuje, a neke stvari neobično accentuira. Mnogošta ostavlja u neizvjesnosti i sumnji. Potpuno prihvaća moderni mentalitet filozofiranja. Karakteristična je za stav NHK-a npr. definicija »biti« stvari: »Vlastitost, bit materijalnih stvari jest ono što one — svaka na svoj način — znače za čovjeka.«¹⁴ Kao da stvari nemaju i svoju objektivnu bit!

NHK stoji potpuno na liniji nove, tj. »antropološke« (antropocentrične) teologije. Središnja tema ovog katekizma nije Bog nego čovjek. To konstatira i o. Weger: »Im Neuen Katechismus steht der Mensch im Mittelpunkt« (U novom katekizmu u središtu stoji čovjek).¹⁵ U svom potpunom prilagođivanju suvremenim nazorima današnjeg čovjeka sastavljači hol. katekizma znaju biti i previše namivni, kako pokazuje i slijedeća rečenica iz NHK-a: »Danas postoji više metoda za regulaciju radanja. Sve se slažu u tome što one hoće da mužu i ženi omoguće ljubav (! Ž. B.) bez mogućnosti začea.«¹⁶

¹² Informations Catholiques Internationales, br. 298/67, 15. listop. 1967. str. 14.

¹³ Zanimljivo: katoličko ime ne spominje se niti na naslovnoj strani NHK-a.

¹⁴ Citiram prema njem. prijevodu o. Wegera (Der grosse Entschluss, br. 7—8, g. 1967, str. 437).

¹⁵ Ib. str. 438.

¹⁶ Cit. po njem. prijevodu u čas. Katechetische Blätter, br. 4, München 1967, str. 213.

Ne bismo bili objektivni, ako ne bismo iznijeli i mnoge pozitivne strane NHK-a.

Prije svega njegov pohvalni cilj: on hoće da probudi modernog čovjeka iz njegove religiozne indiferentnosti i mrtvila i da ga uvuče u jedan ozbiljan i plodan dijalog s Bogom. Namjera mu je da pomogne vjernicima doživjeti njihovu vjeru u svoj njezinoj punini, da ih nauči razmišljati u religioznim kategorijama. Ovaj katekizam — kako veli kard. Alfrink — »nije niz i katalog istina koje treba vjerovati, nego je prije svega vrelo za religiozno nadahnuće.«¹⁷ »NK obraća se odraslima. Želi pobuditi na osobno razmišljanje. Donosi tajne vjere pod različitim vidnim kutovima. Ako je nešto nejasno ili nesigurno ili dosad problematično, onda je to tako i prikazano... Zato u katekizmu kao da nema zadnje dorečene riječi.«¹⁸

NHK nikada ne zaboravlja na to da razgovara sa suvremenim čovjekom u njegovoj konkretnoj životnoj situaciji. Po riječima engleskog prevodioca, što ih je stavio na naslovnu stranu londonskog izdanja, NK »speaks to us as we live, love, hope, doubt and believe in today's world« (govori nam kako živimo, ljubimo, nadamo se, sumnjamo i vjerujemo u današnjem svijetu).¹⁹

I stil katekizma je nov, jednostavan, privlačiv. Napuštena je starinska »pitanje-odgovor« metoda. Govori se jezikom današnjeg vremena, jezikom odraslih za odrasle, bez propovjedničke patetike. NK ne zaobilazi nijedan problem, makar kako težak bio, a gdje ne zna pravi odgovor, to odvažno i otvoreno priznaje. Ne zlostrebljava se dogmatska farzeologija ni stručna terminologija, a široko su otvorena vrata modernom načinu mišljenja i izražavanja. NHK uvijek uzima u obzir najnovija dostignuća znanosti.²⁰

I po svome sadržaju ovaj se katekizam razlikuje od svih prijašnjih. Dok su stari katekizmi počinjali naukom o Bogu, stvaranjem i vječnim istinama, »NK naprotiv — kako točno opaža člankopisac Glasa Koncila²¹ — počinje čovjekom koji traži Boga, a završava Bogom koji traži čovjeka. Polazi od čovjekova života i slika nam kako čovjek počinje tragati za Bogom. Opisuje čovjekove napore da se dokopa odgovora na teško pitanje o Bogu — ispitujući najstarije religije, humanizam i komunistam. Zatim katekizam otkriva kako Bog traži čovjeka u povijesti Izraela. Izažeto je iz S. Z. sve što smjera na Isusa koji je Mesija.«

NK slijedi liniju svete povijesti, pri čemu Biblija zauzima vidno mjesto. Stoga nije napisan sistematski, nego egzistencijalno-antropološki. Nutarnja struktura očituje se u slijedećem rasporedu poglavlja: 1. Postojanje — tajna, 2. Put Kristu (St. z.), 3. Sin Čovječji (N. z.), 4. Kristov put, 5. Put savršenstva.²² Zadnja glava posvećena je tajni Boga.

¹⁷ Glas Koncila, br. 23/1966, str. 3

¹⁸ Ib. 3.

¹⁹ Informations Cath. Int., br. 298/1967, str. 14.

²⁰ Kao primjer neka nam posluži tumačenje stvaranja: »Prije, sve do nedavna, slika svijeta bila je pretežno statička. Držali smo: onako kako sada stvari opstoje takvima su i nastale. Tko je htio nešto reći o temeljnim elementima postojećih stvari bacio bi pogled na njihov početak. Tu se tražilo objašnjenje. Za postanak stvari tumačilo se da ih je Bog stvorio (perfekt! moja op.), kao što se zna reći za nekog tesara da je nešto napravio. Naša slika svijeta promijenila se. Mi imamo širi uvid u daleku prošlost. Tako, mi znamo da se svijet razvija, da na neki način raste. Naša slika svijeta nije više statička nego dinamička. To znači da se razjašnjenje (postanka svijeta, moja op.) krije ne u njegovu početku, nego u njegovu razvoju i koncu. Ispravnije je reći: Bog stvara, nego: Bog je stvorio... Bog nije kao tesar koji (nakon posla, moja op.) može otići. Čitav svijet postoji u Bogu, o njemu ovisi. Stvorovi rastu u njegovoj ruci. Čitav razvoj je njegovo djelo. I tek pogled na cjelinu pruža objašnjenje zbog čega je »sve dobro« (Katechetische Blätter, br. 4, 1967, str. 201).

²¹ Glas Koncila, br. 23/66, str. 3.

²² »Savršenstvo« ne u asketskom smislu. Njem. prijevod ima »Vollendung«, dakle: punina, dovršenje kršćaninove egzistencije.

Liturgija i sakramenti nisu obrađeni posebno. Liturg. život uklapa se u naravni život čovjeka, a sakramenti nalaze svoje pravo mjesto u najvažnijim momentima ljudske egzistencije. Ni katolički moral se ne izdvaja iz općega vjerskog sklopa. Ne prikazuje se kao splet zakona i zabrana, nego kao ostvarivanje Evandelja. Katekizam ne zalazi u pojedinosti ćudoređa, ali pruža mudra načela za kršćansku savjest.

Zaključak

Ukratko: NHK veoma je vrijedna i korisna knjiga. Plod je ozbiljna i hvalevrijedna zalaganja holandskih teologa i biskupa, zapravo čitavog jednog malog, ali kulturnog i ponosnog naroda.²³ Sastavljen je u duhu II vatikanskog sabora i otvara nove vidike na polju katoličke kerigme. Ujedno predstavlja i njezina prva ostvarenja. I ne zaboravimo: napisan je za odrasle — ne za djecu!

U NHK-u nema nikakve formalne hereze. Ozbiljni kritičar Boelaars priznaje: »Knjiga je po svojoj tendenciji i gledana u cjelini sigurno pravovjerna.«²⁴ Poznati katehetičar prof. Adolf Exeler: »Može se imati različito mišljenje o tome da li uzeti rezervirano stanovište prema nekim točkama katekizma. Ali mu se ne može predbaciti da je protiv obaveznoj nauci Crkve.«²⁵

Kao prvi pokušaj ove vrste i NHK ima svojih nedostataka. To priznaju i njegovi sastavljači, to je naglašeno i u samom predgovoru katekizma. Nekada je ipak toliko smion da je teško povući granice između zablude i istine. Međutim, više griješi prešućivanjem nego tvrdnjama.

Možda nije zgodno da mu je dano ime »katekizam«. Ovo nije katekizam u klasičnom smislu riječi. Ni po vanjskoj ni po unutarnjoj svojoj strukturi. Bilo bi bolje da je dobio neki blaži naziv, tim više što je predviđen za vjersku izobrazbu starijih.

Kad NHK izađe s novim korekturama i odobren od Sv. Stolice, bit će zaista jedno izvanredno vrijedno djelo kat. katehetike i kerigmatike općenito.

Živan Bezić

²³ Zbog toga su Holandani silno gordi na svoj novi k. Kritiku svoga k-a smatraju pitanjem nacionalne časti. Odatle i poteškoće oko zatraženih ispravaka.

²⁴ Christ in der Gegenwart, br. 41/67, str. 324.

²⁵ Katech. Blätter, ib.